

Område: Utbildning och kunskap för tillväxt -högre utbildning och forskning	Sidantal: 10
---	-----------------

INLEDNING

Kunskap, kreativitet, människors engagemang och drivkraft är några av de viktigaste faktorerna för tillväxt och utveckling. För att Sverige ska klara den internationella konkurrensen och skapa tillväxt och välstånd krävs utbildning och forskning i världsklass. Nya generationer som träder in på arbetsmarknaden har andra kunskaper och preferenser på utbildning och arbetsliv än vad den äldre generationen har. Dagens arbetsliv innebär också en större förändringstakt där nya yrken tillkommer samtidigt som gamla yrken försvinner. Detta kommer att ställa större krav på kontinuerligt lärande och ny kunskap.

Utbildningssystemet måste på ett mer flexibelt sätt svara mot både individens efterfrågan på kompetensutveckling och förändringar i efterfrågan på arbetskraft. Trots dagens lågkonjunktur står vi inom en nära framtid inför brist på arbetskraft, framför allt tjänstenäringarna och då främst inom den offentliga tjänstesektorn - t.ex., läkare, sjuksköterskor och förskollärare. Allt tyder på att efterfrågan på personer med högskole- och forskarutbildning kommer att vara fortsatt stor.

UPPMUNTRA INDIVIDENS DRIVKRAFT TILL KUNSKAPSSÖKANDE

Centerpartiets utbildningspolitik utgår från individen. Vi tror på människans egen förmåga och drivkraft att söka kunskap. Att satsa på en högskoleutbildning är en investering för den enskilde och generellt sett ökar chanserna på arbetsmarknaden ju högre utbildning man har. Det är därför viktigt att svensk högskoleutbildning håller hög kvalitet och att utbildning ska löna sig för både samhället och den enskilde. I Sverige ger många utbildningar ur ett internationellt perspektiv relativt låg avkastning. En investering i en högre utbildning behöver därför ge bättre avkastning i form av god löneutveckling. En bra utbildningspremie kan också vara en viktig faktor för en breddad social rekrytering.

Alla människor har olika förutsättningar och önskemål om hur - och på vilket sätt - studierna ska bedrivas. Vi tror därför att det behövs flexibla utbildningssystem som mer är

anpassade utifrån olika individers förutsättningar och behov vad gäller t.ex. distansstudier och flexibla kursstarter.

Samtidigt behövs incitament för att öka genomströmningen inom den högre utbildningen. Den traditionella terminsindelningen är idag ålderdomlig. Idag finns redan sommarkurser och många studenter har dessutom problem att hitta sysselsättning under hela tre månader som sommarlovet innebär. Ett treterminssystem skulle därför på ett smidigare sett underlätta för många studenter.

Centerpartiet vill;

- Att högskolestudier ska löna sig
- Införa ett treterminssystem inom högskola och universitet för att få en ökad genomströmning
- Att högskolestudier i större utsträckning ska kunna läsas på distans och med flexibla kursstarter

ETT FLEXIBLARE HÖGSKOLELANDSKAP

Den högre utbildningen och forskningen i Sverige genomgår stora förändringar. Centerpartiet - tillsammans med övriga allianspartier - har och kommer under de närmaste åren att påbörja en rad reformer som presenteras i bl.a. forsknings- och innovationspropositionen och i kommande högskoleproposition. Målsättningen för Centerpartiet i arbetet med dessa reformer är att öka lärosätenas autonomi, införa kvalitetshöjningar inom högre utbildning och forskning, att införa resurstilldelningssystem baserat på kvalitetsutvärderingar inom både grundutbildning och forskning och få en ökad öppenhet mot omvärlden genom t.ex. stärkt samverkan med näringsliv och ökat internationellt utbyte.

För Centerpartiet är det viktigt med högre utbildning i hela landet. Lärosätena ska utgöra viktiga tillväxtmotorer i sina län, eller kommande regioner. Men vi ser också att alla inte kan göra eller vara bra på allt och att lärosätena mer bör satsa på specialisering och profilering.

SATSNINGAR PÅ KVALITET

Centerpartiet anser även att det är viktigt att fortsätta arbetet med att höja kvaliteten inom den högre utbildningen. Hittills har regeringen satsas 365 mkr i kvalitetsstärkning. Under 2008 innebar det ökade resurser med 1 300 kr per student inom humaniora och samhällsvetenskap, samt 1 000 kr per student inom teknik och naturvetenskap. System för kvalitetsuppföljning och former för rankning av utbildning ska utvecklas. Högskoleverket ska återkomma med förbättringsåtgärder vad gäller detta. Centerpartiet anser att ett system för ranking av högre utbildning är angeläget och bör infatta flertalet kvalitetsindikatorer och att det i första hand är olika program som ska jämföras, inte lärosäten.

Centerpartiet vill;

- Öka lärosätenas autonomi
- Att kvalitetsåtgärder inom högre utbildning prioriteras
- Att det ska finnas högre utbildning i hela landet och att lärosätena ska utgöra viktiga tillväxtmotorer i sina län, eller regioner
- Att lärosätena i högre grad profilerar och specialiserar sin utbildning och forskning
- Att ett system för ranking införs, med uttalat syfte att t.ex. ge studenterna bättre information vid val av program. Rankningen ska baseras på ett flertal indikatorer

STÄRK SAMVERKAN MED ARBETSLIVET

De flesta lärosäten har till uppgift att - och försöker på olika sätt - samverka med omvärlden för att planera, utvärdera och anpassa utbildningar och forskning för att motsvara efterfrågan på arbetskraft och kompetens. Riksdagen har nyligen förtydligat högskolornas uppdrag att samverka med det omgivande samhället - den tidigare s.k. tredje uppgiften. Den är nu en helt integrerad del av högskolornas uppgift och särskilt utpekas att högskolorna ska verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta i samhället. För att klara en ökad konkurrens anser Centerpartiet att högskolorna behöver utveckla bättre strategier för hur omvärldens synpunkter ska kunna tas tillvara. Av särskild vikt är att få in de små företagen och entreprenörerna i samverkan med högskolorna.

Att studenterna tidigt får kontakt med arbetslivet är viktigt och är något som lärosätena bör uppmuntra. Som ett bra exempel är examensarbetena som ofta innebär en möjlighet till

kontakt med arbetslivet. I varje längre utbildningsprogram bör praktik på en arbetsplats vara en given del av utbildningen. Lärosätena bör också mer aktivt arbeta för att följa sina studenter efter examen. Högskoleverket har bl.a. fått i uppdrag att följa upp vad som händer efter examen för sina studenter.

Regeringen föreslår att spetsutbildningar inom entreprenörskap och innovation införs. Lärosätena bör även i sina utbildningar öka inslagen av entreprenörskap.

Centerpartiet vill;

- Att samverkan med lokala näringslivet och lärosätet utvecklas, särskilt med småföretag och entreprenörer. Regioner och kommuner har här ett särskilt ansvar
- Att lärosätena uppmuntrar studenterna till tidiga kontakter med arbetslivet
- Att spetsutbildningar inom entreprenörskap och innovation införs vid högskola och universitet

ÖKAD INTERNATIONALISERING AV DEN HÖGRE UTBILDNINGEN

Sverige är genom vårt medlemskap i EU en del av unionens utbildningssamarbete, vilket bl.a. resulterat i att unionens utbildningsministrar enats om gemensamma europeiska mål för medlemsländernas utbildningspolitik till 2010. En viktig del i detta arbete är att utveckla utbytesprogrammen, t.ex. Erasmus, och de arbeten som görs för att harmonisera olika yrkesexamina.

Regeringen presenterade nyligen propositionen - *Gränslös kunskap-högskolan i globaliseringens tid (2008/09:175)*- för ökad internationalisering av svensk högre utbildning.

Bl.a. föreslås ett system för gemensamma examina, joint degrees, vilket vi anser vara ett steg i rätt riktning för att öka den internationella rörligheten inom Europa. Sverige måste kunna erbjuda högskoleutbildningar som är gångbara i ett allt mer globaliserat utbildningssamarbete. Och internationellt utbyte är en viktig fråga för flera lärosäten med höga målsättningar i sina internationella strategier. Intresset för att studera på svensk högskola har ökat kraftigt sedan början av 2000-talet, medan antalet svenska studenter som väljer att studera utomlands har varit oförändrat eller t.o.m. minskat på vissa lärosäten. Centerpartiet bör därför aktivt stödja det arbete som sker, inom bl.a. Bologna-processen, för att underlätta internationell rörlighet för lärare och studenter.

Centerpartiet anser att andelen studenter som studerar utomlands bör öka. Av särskild vikt är att öka internationaliseringen av lärarutbildningen. Allt för få lärare väljer att studera utomlands under sin utbildningstid, vilket utgör ett problem för den svenska skolan. I propositionen - *Gränslös kunskap-högskolan i globaliseringens tid* - föreslår Regeringen ett särskilt stöd till universitet och högskolor som extra stimulans för ökad lärarrörlighet. Regeringen beräknar att totalt 20 miljoner kronor bör fördelas för detta under åren 2010 och 2011.

All svensk offentlig utbildning ska vara avgiftsfri. Detta är en viktig hörnsten för Centerpartiets utbildningspolitik. Dock anser vi att det kan vara motiverat att införa studieavgifter för tredjelandsmedborgare (personer utanför EU) parallellt med att det införs ett statligt finansierat stipendiesystem särskilt för studenter från utvecklingsländer.

Centerpartiet vill;

- Att andelen studenter som studerar utomlands ökar
- Öka internationaliseringen av lärarutbildningen
- Att all offentlig utbildning ska vara avgiftsfri
- Att undantag kan göras från principen om avgiftsfria utbildningar, genom att lärosätena får ta ut studieavgifter för tredjelandsmedborgare. Detta ska dock kombineras med ett statligt stipendiesystem
- Att gemensamma examina införs

UNIKA SATSNINGAR PÅ FORSKNING OCH INNOVATION

I början av 2009 sa riksdagen ja till den största satsningen på forskning någonsin, genom den nya forsknings- och innovationspropositionen (för perioden 2009-2012). Med sina fem miljarder är den mer än dubbelt så stor som någon tidigare satsning. Och inget annat verksamhetsområde inom staten får så stort permanent nivålyft den här mandatperioden. Statliga medel direkt till lärosätena ökar kraftigt och en tredje finansieringsform införs genom de strategiska insatserna på teknik, medicin och klimat. Centerpartiet anser att dessa kraftiga resurstillskott till forskning är angelägna inte minst för Sveriges och för näringslivets fortsatta utveckling. Det är ett steg i rätt riktning för att Sveriges internationella konkurrenskraft ska fortsätta utvecklas.

VIKTEN AV BÅDE GRUND- OCH TILLÄMPAD FORSKNING

Den nationella grundforskningen är en central faktor för teknikutvecklingen i många länder. Studier visar bl.a. att mer än 10 procent av alla innovationer inte hade kunnat ske utan akademisk grundforskning. Och en större andel innovationer är beroende av resultat inom tidigare grundforskning vid universitet. Högskolorna tillförs nu 1,55 miljarder kronor i fria forskningsmedel, och de strategiska satsningarna ger också stort utrymme för den mer nyfikenhetsstyrda forskningen. Av särskild vikt anser vi vara satsningar på utbildningsvetenskaplig forskning

KOMMERSIALISERING AV FORSKNINGRESULTAT

Nyttogörande och kommersialisering av forskningen måste förbättras. Nya forskningsrön måste spridas och komma till nytta i samhället. Regeringen gör nu stora insatser för att främja kommersialisering av forskningsresultaten, bl. a införs en ändring i högskolelagen som tydliggör att samverkan med näringsliv och samhälle samt att kommersialisering av forskning är en integrerad del av lärosätenas huvuduppgifter, detta istället för att som tidigare vara del av en betydligt oklarare samverkansuppgift. Det ska också bli en tydligare meriteringsgrund- s.k. ”samverkansdoktorer - för forskare att arbeta med samverkan, kommersialisering och innovationsarbete. (motion 601)

Regeringen stärker också forskningsinstitutens roll i innovationssystemet. Institutet spelar en viktig roll som en länk mellan lärosätenas och företagens forskning. Nu avsätts också resurser för innovationskontor vid åtta lärosäten. För att stärka innovationsprojekten i ett tidigt skede är det viktigt att alla lärosäten har nära tillgång till innovationskontoren. Vi anser därför att innovationskontor bör införas vid samtliga lärosäten. (att-satsen behandlas i jobb- och företagprogrammet)

Centerpartiet vill;

- Att statliga medel för både grund- och tillämpad forskning prioriteras
- Att samarbetet mellan humanistisk/samhällsvetenskaplig forskning och den mer tillämpade industriforskningen stärks
- Att ökade satsningar görs för kommersialisering av forskningsresultat
- Att prioriteringar görs på utbildningsvetenskaplig forskning
- Främja bättre tillgänglighet för forskningsresultat

ETT NYTT RESURSTILLDELNINGSSYSTEM FÖR FORSKNING

Centerpartiets utgångspunkt är att fördelning av forskningsmedel måste utnyttjas på ett effektivt sätt för att nå högsta möjliga kvalitet. Nu genomförs ett nytt finansieringssystem som fördelas via ett basanslag och ett anslag som är konkurrensutsatt. Den konkurrensutsatta delen fördelas genom en utvärdering utifrån två kriterier; publiceringar och citeringar samt utifrån de externa medel till forskning som lärosätet får in. Regeringens avsikt är att dessa kvalitetsindikatorer ska utvärderas.

Det nya systemet för tilldelning av anslag bedömer Centerpartiet, gemensamt med övriga regeringspartier, inte ska missgynna något lärosäte, utan alla är med och konkurrerar om medel på samma villkor. Centerpartiet har också varit drivande i att få igenom att alla lärosäten ska kunna ha forskning och att vi nu får ett system som inte långsiktigt ska kunna dränera de nyare - och som regel mindre forskningstunga - lärosätena på resurser.

Utgångspunkten är att kvalitet och profilering av forskningen ska kunna belönas, både för mindre och större lärosäten. (motion 602)

Centerpartiet vill;

- Att de föreslagna kvalitetsindikatorerna noga följs upp och utvärderas

SATSA PÅ FORSKARUTBILDNINGEN

Det måste bli mer attraktivt att våga satsa på en forskarutbildning och en forskarkarriär. Det måste också bli enklare att kunna gå från forskning till arbetsgivare utanför akademierna, både inom näringsliv och offentlig sektor. Forskarutbildade personer behövs också utanför högskolan för att utveckla, tillvarata, sprida och nyttiggöra ny kunskap i alla samhällssektorer. Det behöver också bli enklare att som forskarutbildad kunna röra sig mellan olika lärosäten. Och i synnerhet behövs ökad stimulans att kunna forska vid ett lärosäte i ett annat land. Internationell forskarerfarenhet bör i högre utsträckning vara meriterande för den fortsatta forskar- eller yrkeskarriären.

Centerpartiet anser att det finns mycket kvar att göra kring de studiesociala villkoren för forskarstudier och att system bör införas så att fler vill påbörja doktorandstudier. De ekonomiska villkoren behöver bli mer jämförbara med vad som gäller för arbetsmarknaden i övrigt. Även antalet postdoktorala tjänster behöver öka och villkoren för forskarna

förbättras. Bristen på lärare har även resulterat i att doktoranderna får alldeles för lite tid med sina handledare, vilket påverkar doktorandernas situation på ett negativt sätt.

Både kvinnor och män ska få samma chanser inom forskarvärlden och till en akademisk karriär. Vi anser att villkoren för forskare - och tillsättningen av professorer och doktorandtjänster- ska ses över ur ett jämställdhetsperspektiv.

Centerpartiet vill;

- Att det som forskare blir enklare att gå mellan akademi och övriga arbetslivet, både näringsliv och offentlig sektor
- Att villkoren för forskare ses över ur ett genusperspektiv
- Att resurser ges till fler doktorandtjänster för yngre forskare
- Att rörligheten av forskare mellan olika lärosäten uppmuntras
- Att de ekonomiska villkoren för doktorander blir mer jämförbara med vad som gäller för arbetsmarknaden i övrigt
- Att det ska bli mer meriterande att forska utomlands
- Att tillsättningen av professorer och doktorandtjänster ses över ur ett jämställdhetsperspektiv

STÄRKT STUDIESTÖD OCH FÖRBÄTTRADE STUDIESOCIALA VILLKOR

Den 31 mars 2009 presenterades den studiesociala kommittén sitt betänkande - *Stärkt stöd för studier-tryggt, enkelt och flexibelt (SOU2009-28)*. Utredningen föreslår bl. a att studiemedlen höjs med 400 kr i månaden och att fribeloppet höjs för bidraget till 136 000 /år. Fribeloppet för lånedelen föreslås tas bort. Vidare föreslår utredningen förslag till ökad genomströmning i utbildningssystemet genom att den generella studietiden begränsas till 4 år, med möjlighet till upp till 7 år för längre studier, t.ex. läkar-eller mastersutbildningar mm. Utredningen föreslår även att lärosätena ska ges ett ökat ansvar för att stimulera till ökad genomströmning och att Högskoleverket bör ges i uppdrag att inom ramen för de nationella kvalitetsgranskningarna utvärdera högskolornas arbete med detta uppdrag. (motion 603)

För Centerpartiet är det angeläget att förändringar i studiestödssystemet genomförs i riktning mot de förslag utredningen lämnar. Ekonomin är väsentlig för att studenterna ska kunna bedriva sina studier framgångsrikt och en höjning av studiemedlen bör därför

prioriteras under denna mandatperiod. När det statsfinansiella läget så tillåter anser vi att studiestödet utifrån dagens nivå ska motsvara en sammantagen höjning på 700 kr/mån.

Vi anser vidare att fribeloppet ska höjas till 136 000 kr/år och att inkomstprövningen för lånedelen tas bort. Vi anser att tidsgränsen för hur länge man får uppbära studiestöd bör förändras. Och vi anser här att den studiesociala utredningens förslag om ett sjunde år med studiemedel ska möjliggöras för studenter på längre utbildningar.

För studier vid högskolan finns ingen undre åldersgräns för att ta studielån. För de som vill ta studielån för vuxenutbildning (folkhögskola, komvux eller studier inom ramen för yrkeshögskolan) gäller att de tidigast kan beviljas studiemedel from höstterminen det år man fyller 20. Idag är de flesta som regel klara med gymnasieskolan det år man fyller 18 eller 19 år. Detta innebär att det kan dröja ett år mellan det att en person tar studenten till att de vill påbörja vuxenutbildning. För att underlätta etableringen på arbetsmarknaden och snabbt få in ungdomar i utbildning vuxenstudier anser vi att 20-årsregeln för vuxenstudier tas bort.

Studiestödet ska vara en viktig del i att underlätta för flera grupper att kunna studera. Det finns många med akademisk bakgrund bland dem med utländsk bakgrund. Det görs olika satsningar på kompletterande högskoleutbildningar för utländska medborgare på olika lärosäten, som ofta visar sig ha en positiv effekt för möjligheter på arbetsmarknaden. Men idag hamnar en del i kläm i systemet då man som utländsk medborgare inte generellt har rätt till studiestöd. Det motverkar möjligheten att kunna delta i bra utbildningar på högskolan och motverkar på sikt snabb integration i samhället. Vi anser därför att regelverket kring studiestödet för utländska medborgare bör ses över för dessa utbildningar.

För att stimulera människor till att satsa på högre utbildning är det för Centerpartiet självklart att arbetsmiljön och de sociala villkoren för studenterna ska ge förutsättningar för en spännande och kreativ studietid. Studentkårerna bedriver idag ett aktivt och viktigt arbete och spelar genom sin sociala verksamhet en viktig roll för omhändertagande av studenter. Det är dock viktigt att kårens arbete vilar på en frivillig grund. Därför har Centerpartiet varit drivande i regeringens förslag till att kårobligatoriet ska avskaffas. För att trygga studentinflytandet kommer staten att ge ett bidrag som kombinerat med skattefrihet och frivilliga medlemsavgifter till kårerna för att kunna säkerställa ett fortsatt starkt studentinflytande.

Centerpartiet vill;

- Att studiemedlet höjs med totalt 700 kr/mån när det statsfinansiella läget så tillåter
- Att fribeloppet höjs till 136 000 kr/år och inkomstprövningen för lånedelen slopas
- Att ett sjunde år med studiemedel möjliggörs för studenter på längre utbildningar
- Att möjligheten att låta bankerna hantera tillägglånen ska utredas vidare
- Att lärosätena tar ett ökat ansvar för genomströmningen av studenter
- Att åldersgränsen på 20 år för studier för vuxenutbildning tas bort
- Att utländska medborgare som idag inte har rätt till studiestöd bör få rätt till det om de kommit in på kompletterande högskoleutbildningar

ANDRA FINANSIERINGSMÖJLIGHETER FÖR KOMPETENSUTVECKLING

Framtida strukturella och demografiska förändringar på arbetsmarknaden förutsätter ett samhälle som uppmuntrar till ett kontinuerligt lärande. Om fler ska vilja och orka arbeta långt upp i åldrarna krävs ökad rörlighet på arbetsmarknaden och möjligheter till vidareutbildning under flera skeden i livet. Centerpartiet anser att det är viktigt att underlätta även för dem som vill finansiera sin utbildning utan att behöva ta studielån, särskilt eftersom återbetalningstiden för studielån blir mycket kort för de personer som är äldre. Centerpartiet vill därför införa ett individuellt skattefritt Framtidskonto. (att-satsen behandlas i jobb- och företagprogrammet.)

I en alltmer föränderlig arbetsmarknad är behovet av kortare kompletterande utbildningar på upp till 8 veckor stort. Det kan t.ex. handla om kortare datautbildningar eller körkort för lastbil eller truckförare. Vi anser därför att ett system för kompetenssparande bör vara flexibelt och möjliggöra investeringar i även kortare utbildningar.

Centerpartiet vill;

- Att ett Framtidskonto ska kunna nyttjas för kortare kurser upp till 8 veckor

Partistämman beslutade:

- att anta ovanstående punkter
- att lägga partistyrelsens ovanstående text till handlingarna
- att motionerna 601-603 anses besvarade